

rečni vodi ali pa v studenčnici in pa precedi v tenkih curkih, da se navzame plinov iz zraka.

Poprej smo že omenili, kakšna da je trda voda in da je dobra za pijačo. Skušnje pa vendar uče, da ima to svoje meje. Pretrda voda je celo zdravju škodljiva. V nekaterih mestih s pretrdo vodo so vpeljali mehkejšo in smrtnost se je vsled tega pomanjšala.

Pretrda voda tudi ni za pranje. V njej se milo niti ne peni. Pa tudi za kuhanje ni posebno dobra, ker se mnoge stvari v njej ne marajo skuhati.

Kalužna voda ima v sebi mnogo razpalih organskih tvarin, po deželi največ rastlinskih, po mestih pa tudi živalskih. Taka voda ima zoprni duh in okus, kar posebno opazamo pri močvirnih vodah in vodnjakih v velikih mestih. Taka voda je škodljiva za pitje, in posebno se po njej razširjajo kužne bolezni, kar se klice ali kali bolezni prav v njej hitro množe. Rastlinstvu pa taka voda ugaja.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Dalmatinsko vino. Nemški konzul v Spletu poroča, da se je iz Dalmacije polovico manj vina na Nemško izvozilo, kakor zadnja leta, ker je cena vinu za 20 odstotkov padla. Vzrok je, ker je bila na Francoskem zelo dobra letina in ker je laško vino občutljivo konkurenco dela dalmatinskemu in to jako slabo vpliva na gospodarstvo in promet dežele. Leta 1893. se je na Nemško izvozilo 13.148 hektolitrov vina iz Dalmacije.

Houdonska kokoš je vsekako priporočati zaradi okusnega mesa in hitrega opitanja. Šest mesecev staro pišče že ima 1 kilo 80 dek mesa in 130 dek kostij. Hrane pač več potrebuje kot druge kokoši, tudi je pa zna boljše poiskati. Na leto taka kokoš znese blizu 200 jajec. Ugaja jim vsako podnebje. Njeno perje je črno in belo pisano, okrog vratu ima nekoliko venca. Greben ima majhen. Rudeče noge so močne. Spređaj imajo tri, zadaj dva kremplja.

Močvirni hrast je že v 17. stoletju prepeljan v Evropo, ali je vendar sedaj še malo znan. Les njegov je dober. Priporočevati je, saditi ga na močvirnih krajih.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Dospevši raz Sv. Trsata nazaj v Reko postavim si zdaj nalogo, govoriti še kaj o tem primorskem mestu, ki se z nekako čeznaravno silo trudi, pospenjati se vedno višej in višej. Mesto je že zelo staro. Rimljani imenovali so ga Vitopolis, Valvazor pa: St. Veit am Pflaum, tudi Reka, italijanski Fiume, latinski pa Flumen S. Viti. Tudi Reka je bila nekđaj mejna trdnjava (Gräntzhaus) vojvodine Kranjske, ter spadala nekako v njeno last. Še o Valvazorjevem času vzdržavala je naša dežela ondi malo „gardo“ (1 korporal s nekoliko prostaki) kot stražo, ki

je bila podrejena pod poveljstvo pl. Jan. Pet. Argento, stotnika v Št. Vidu (na Reki). Ako se ozremo na sliko v Valvazorju (XII. knjiga, str. 100 in 101), vidimo mesto opasano z močnim in trdnim obzidjem, skozi katerega sta vodila dva vhoda. V duševnem oziru je bila takrat Reka dobro oskrbljena. Imela je lepo stolno cerkev, jezuitski in avguštinski kolegij, nunski in kapucinski samostan, zraven pa še več manjših cerkva. (Izmed samostanov obstojita zdaj le še dva: kapucinski, čegar redovniki pomagajo, kakor sem že prilično enkrat omenil, oskrbovati dušno pastirstvo pri Hrvatih in Slovencih, pa nunski, benediktinski, katere redovnice se pečajo z poukom in odgojo ženske mladine.)

Druzi posebnosti iz starejše dōbe o Reki na najdemo zapisanih; — ona je veljala z drugimi kraji vred kot pomorsko mesto hrvatskega Primorja vñljub temu, da so hoteli Italijani biti njeni gospodarji. A zdaj se presukava stvar Hrvatom vedno bolj na škodo; Madjari pa se šopirijo v njej prav po basni ježa v lesiñji luknji. Ozrimo se toraj pred vsem na število reških stanovnikov iz zadnjega ljudskega štetja (l. 1891.), ker nam bo to nekako jasno pokazalo politično nezdravi stan reških razmer. Za podlago si vzamem „Bilancio“, italijanski časnik, katerega ime nam je gotovi porok, da se je štel vestno (!?) in natančno (!?). — Reka je imela (po „Bilanci“) l. 1891: 29.494 stanovnikov. Izmed teh je bilo: 13.012 Italijanov, (kdor ne veruje, naj jih gre še enkrat sam štet;) — 10.798 Hrvatov, (res čudom se je čuditi, da so jih toliko našteali. Škoda [Nemec bi rekel: „Jammerschade!“], da jih niso zamogli kar hipoma vtopiti v žlici morske vode!) — 2780 Slovencev, (je tudi čudo, da so jih toliko našteali), 1495 Nemcev, 1062 Madjarov in 347 drugih narodnosti. Ako se tedaj ozremo na primeroma skromno število Madjarov na Reki, in kaj se tam za razvoj te narodnosti vse godi, ne moremo drugače, ko reči prilično, da se ondi zida novi babilonski stolp, o katerem se je na moč bati, da bo zmedel še enkrat Cis- in Translajtani jezik. Bog daj, da bi se le prekmalu to ne vresničilo! Ozrimo se še enkrat na število Mažarov, — njih 1062, in vendar imajo oni na Reki svojega lastnega gouverneja, kralj. ogersko morsko oblast (Seebehörde), kralj. višjo gimnazijo z madjarskim učnim jezikom*) i. t. d. — Ako vzamemo število v Reki bivajoćih Slovanov (13.578) (če bi bilo tudi pravično šteto), vidi se, kolika krivica se jim godi, in so, akoravno so skoraj v večini, vendar povsod prezirani. Dozdaj imajo sicer še v mestu višjo gimnazijo s hrvaškim učnim jezikom, pa — kakor beremo po javnih listih —, Madjari vedno in vedno „cvirnaajo“, kako da bi jo prej kot moč ven na Sušak potisnili. Slovanske ljudske šole pa baje na Reki vñljub tolikemu številu slovanskega

*) Naj bo po »Slov.« leta 1893. št. 163 tu povedano, da je bilo leta 1893. na reški madjarski višji gimnaziji 175 dijakov. Med temi bilo je: 128 Lahov, 22 Madjarov, 16 Nemcev, 7 Hrvatov, 1 Poljak in 1 Ladin (Ladino). Ućilo je 13 profesorjev in 3 docentje, tedaj je še 1 ućenec manjkaj, da jih bilo prišlo 11 na eno ućno moć. Znaćilno je število Lahov (128), ki povsod ondi pristopijo na pomoć, kjer se gre za zatiranje Slovanov. Pis.